

Brezdúšnik starega moža
Pretéplje in z nogó pehá:
„Pogini, para naga!
Na snegu zunaj praga.“

Kervavo ranjen, ves pobít
Priletel starček je ob zid,
Kjer solzen omaguje
In kmetu prorokuje:

„Ne mine ti premnogo dnij,
Ko bodeš sam prosjáčil tí,
Iz hiže v hižo lazil,
Na snegu terd se mrázil!“

„„To tebi zdí se, há, ha, há!““
Takó se kmet zagrohóta,
Od zida ga porine
Ter v gorki hram izgine.

Mínólo nij premnogo dníj,
Sovražnik divjí prihrumí,
Blagó mu vse pobere
In dom do tál razdere.

Na rámo kmet je vrečo vzel
In v roko palico prijél,
Iz hiže v hižo lazil,
Na snegu terd se mrázil.

Prišél je oster zimski dan,
In mraz je bil povsód strašán:
Za plotom na samóci
Kmet zmerznil je po nóci.

P. Gros.

Na sveti večer.

(Po „Smilji“ poslovenil Iv. Tomšič.)

I.

Bilo je rano zjutraj, ko je uže po konci bil gospod Blázevič, stari odvetnik, ter skerbno prečitával pisma, ki so v velikih kupih ležala pred njim na mizi. Gospod Blázevič je bil še čverst in krepek starec, a na bledih licih se mu je videlo, da je serce prazno ónih sladkih čutil, katera človeku dajó veselje in zadovoljnost. Iz očij mu je gledala žalost in bridkost.

Kaj li je starcu, ka otožen sedí za mizo ter tako globoko vzdihuje? Kaj bi ne vzdihoval ubogi oča, imevši jedinega sina Branimira, ki je lani z vojsko šel na sovražnika. Oh, še zdaj se spominja žalostnega trenotja, ko je sè solzami v očeh svojega ljubljenca izprémiljal do svetega znamenja pri cesti, kjer ga je zadnjič objel ter na serce pritisnil.

Vojna je uže okončana; vojaci so se vernili domóv, a óni, kateri so na bojišči ubiti, poslali roditeljem poslednji pozdrav. A Branimir? Oh, o Branimiru nij glasú, nij poročila. Ali je na bojišči umerl? To je bridka skerb, ki je bolnemu očetu legla v serce in na lici.

Denes uže nekako zadovoljnejši in veselejši pregleduje pisma. Baš je hotel pisma zaviti v velik papir, ko njegova žena tiho stopi v sobo. „Kaj si denes tako zgodaj po konci? Imaš li toliko posla?“ vpraša gosa Blázevička, verna podoba dobre duše. Nje odkritoserčnost, nje prijazno lice, nje ljubeznjivi glas, vse to te sili, spoštovati jo. Ali tudi na njej so znamenja boléčega serca: pogledi jej bolje v objokani oči in ozri se na gubasto čelo. Tudi ona sirota žaluje ter čuti bridkosti, kakor nje dobri mož.

„Idem, draga žena, idem v mesto. Denes mi je zastopati pravdo naše sosede, vdove Rožnikove. Veš, da tist hudobni Petelinov Luka bi jej rad vzel hižo in vse, ter pehnil v nesrečo siroto in dvoje drobnih otrok, jedino tolažbo

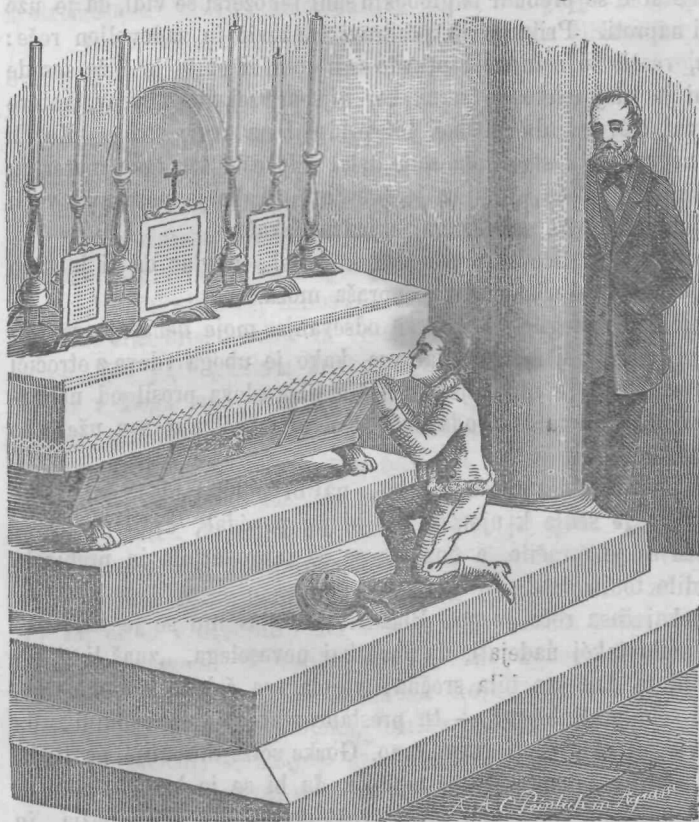
uboge matere. Ne, ne morem dovoliti, da bi ta brezdušnik tako neusmiljeno delal z vdovo in ubogimi otročiči! Kaj za Boga bi počela mati, kaj li drobni otročiči!“

Zdaj globoko vzdáhne gospod Blázevič, a žena si z robcem prikrije gorko solzico, ki je pritekla iz očíj. Izvestno (gotovo) je mislila o svojem jedinci.

„Zdaj z Bogom, draga žena! Do večera se me nij treba nadejati!“ reče odvetnik, poljúbljši soprogo ter pobravši pisma naglo odide po stopnicah doli na dvorišče, kjer so ga uže čakale saní. Zopet prijazno pozdravi soprogo, ki je skozi odprto okno gledala na dvorišče, a v tem hipu uže potegneta konjiča ter zletíta proti mestu.

II.

Pravda je bila okončana. Stari Blázevič je srečno zmogel protivnika ter tako oblázil Rožnikovo družino. Baš tam, evo ga, ide od sodišča z veselím in

zadovoljnim licem ter hití k cerkvi, ki osaméla stoji sredi mesta. Ponižno se odkrije in stopi v hram Gospodov. Grobna tišina je bila po cerkvi, v kateri nij bilo videti žive duše. Stari Blázevič je baš hotel iti gori po cerkvi, ko mu od stranskega oltarja uho zadene nežen glas moléčega otroka.

„Prosi, preljubi oča! lepo prosi dobrotljivega Boga, da oblagosloví človeka, ki je otél nas tolike nesreče. Tudi jaz molim

za našega prijatelja, gospoda Blázeviča, in morebiti me dobri Bog usliši, ker je neizrečeno ljubil otročiče, ko je še po zemlji hodil.“ Tako je molil najstarejši sin vdove Rožnikove, ki je takój po dokončanej pravdi z otročiči hitela v cerkev, zahvaljat Boga o pomoči ter blagoslova prosit svojemu dobrotniku.

Blázevič je bil ves srečen, slišéč molitev nedolžnega otroka. Nij vedel, ali se mu sanja, ali je resnica, kar je slišal in videl v cerkvi. Uže davno se ga je veselje ogibalo; a denes se je čutil zopet srečnega in zadovoljnega. Tiho poklekne v klop, obriše si solze iz očíj ter gorko zamóli. Serce se mu je od veselja

smijalo, mislečemu, kako nedolžni otrok njemu prosi blagoslova, ter opomni se sina — Branimira. Gorke solze ga oblijó; a niso mu težke, nego mile in sladke. Starec se razjoka, vzdigne glavo, in evo, oltar se mu dozdeva lepši, podoba matere božje se mu nasmehuje, in ta nasmeh je tolažljív. Zdi se mu, kakor bi Branimir pred oltarjem klečal ter molil za svoja roditelja. Oh, Branimir, da bi ga samo še jeden krat mogel videti in pritisniti na serce! — Starec se dvigne, obriše solzne oči, pogleda še na Rožnikove, ki goreče molijo zanj, ter tiho otide, globoko ganen, iz božjega hrama.

III.

Konja dirjata, da sneg odletava na vse strani, a Bláževič nesliši niti ne vidi ničesa. Na berzih sanéh sedí v globokih mislih, a njega duh je daleč, daleč. Morebiti je tam v cerkvi, poslušajoč nežno molitev nedolžnih otrok, ali morebiti on sam tudi — moli. Zdaj se saní ustavijo. Starec se prebudí iz globokih sanj ter ozerši se vidi, da je uže doma. Žena mu stopi naproti. Prijazno jo pozdravi Bláževič in zadovoljen reče:

„Preljuba moja, veséli se z menoj! pravdo sem dobil in oteta je hiža sosede Rožnikovke. Kako mi je zdaj lahko ob serci, ker nijsem vzel ónih novcev, katere mi je ponujal prederzni človek, da bi me bil pridobil na svojo stran. Kaj li je slajšega na svetu nego vesela svest, da sem delal človeški ter tako mater in uboge otročiče otél velike nesreče, ki jim je pretíla.“ Tako je pozdravil verli stari odvetnik in poljubil soprogo, katera ga je jedva čakala.

„Nu, kaj je to, da si v lice tako ponosen in vesel, a glas da ti je tako nenavaden ter oči objokani?“ skerbna žena povpraša moža.

„Oh, nič nij, nič. To utegne biti samo odsévanje moje denašnje sreče,“ odgovorí Bláževič, kajti ako bi jej bil povedal vse, kako je uboga vdova z otročiči zanj molila v cerkvi, kako mu je nje najstarejši sin blagoslova prosil od nebeskega očeta, izvestno bi dobra žena bila udarila v jok, a nje solze so mu uže tako bile huda, pekoča rana.

Žena se je pomirila ter védla moža v sobo, naj bi odložil plašč in druge popotne stvari, ter potem je sedla k njemu, da bi jej povédal, kake novice je prinesel iz mesta. Uže se je mračilo, a óna sta se še razgovarjala in prebirala misli, kako bi se urédilo to in óno.

„Čuješ li,“ za nekaj časa reče gospod Bláževič, a glas mu se je tako žalostno tresel, da se je bilo takój nádejati, da pové kaj neveselega, „znaš li, jutri bode sveti večer! Lani ta dan sva bila srečna; vesela sva čakala svetega dne, kajti imela sva še pri sebi preljubega“ — tu prestane starec in se opómni, da se je izpozabil ter novič jel razgrevati staro rano. Gorke solze mu ulijó po licih, a soproga si z belim robcem zakrije oči ter zaplaka, da bi se je kamen usmilil.

„Prestani, ljuba, prestani, ne jokaj! Anti veš, da je bila volja božja, in tudi sama si Branimiru često govorila: „sin, kar koli se ti dogodí, prebívaj poterpežljivo, ker tako Bog hoče!“ Nu, zaradi tega nehčeva opustiti svetega večera, nego lepo ga je treba proslaviti. Ha, krasna misel mi je na umu; pokličíva Rožnikove, da se bodo z nama veselili rojstva božjega. Dà, dà, ta dva nedolžna otročiča bodeš poljubljala namesto svojega Branimira, a jaz blagoslov, ki ga sem do sih dob dajal svojemu ljubljencu, letos dam njima.“ Tako je govoril stari odvetnik in tolažil žalostno ženo. Po večerji odmolíta záse in za sina Branimira ter k malu sladko zaspíta.

IV.

Sveti večer pride. Po vasi je bilo vse nekako živo in veselo; soseda k sosedi hiti, da si izposodi dišave za božične kolače, a sosed gazi po debelem snegu do zidanice, točit vina, kajti veseli božič je pred dúrimi. Kamor koli v hižo stopiš, povsod vse dela, samo pri starem odvetniku Blázeviči je nevesela tihota.

Gospa mési kolače ter često zdihuje; več krat je treba prestatí in obrisati solzico, ki je nehoté pritekla po lici.

Gospod Blázevič sedi v pisarnici ter piše; trudi se morebiti poštenjak, da zopet pomore kakej dobrej, ubogej duši.

Uže se je zmračilo. Odvetnik in žena sedíta v lepo razsvečenej sobi ter pričakujeta povabljenih gostov. Zdajci se odpró vrata in vdova Rožnikovka vníde z otročičema. Otroka takój shitíta ljubít rok gospé in gospodu.

„Bog vas sprimi, draga Katarina!“ reče Blázevič. „Baš mi je milo in drago, da ste prišla; a vidva mala golobca, radujta se rojstva Jezu Kristovega ter mi bodita vesela!“

„Oh, predober ste, milostívi gospod! Ne samo da ste nas obranili gerdega sovražnika, nego verhu ste nam še storili tolikošno čast! S čim vam bi mogli vse to poverniti?“ Gospa Blázevička jej dalje ne dá govoriti, nego snemši z nje in z otrok zimsko obleko, posadi vse za mizo. Jeli so se razgovarjati o različnih gospodarskih stvaréh ter naposled tudi o Branimiru.

„Ne žalostite se, milostíva gopá. Dragi Bog ne bode terpel, da bi ostali na stare dni brez tolažbe in veselja;“ toči jo vdova Rožnikovka.

„Res je,“ pristavi Mirko. „Užé često sem slišal gospoda župnika reči: ‚kedór v Boga upa, dobode plačilo.‘ A gospodič Branimir nij umerl, ne smé umreti; od domóv pride, da mu pokažem, kako lepo sem hranil knjižico, ki mi jo je podaril.“ To deček tako reče, da ga gospa Blázevička ljubeznjivo objame ter mu gorek poljub na čelo pritisne. V tem trenutji jej je bilo tako milo, tako lahko ob serci, da sama nij znala, kaj se jej godí.

Zdaj vstopi stari sluga Matija ter gostí pokliče k večerji. Gospa Blázevička vzame vdovo Katarino pod pázuho, in gospod prime za roci oba mila otročička ter vsi otidó v obednico. Po sobi je bilo razsuto nekaj slame, a na mizi so gorele mnoge sveče. V velikej čaši je stalo žitnega in debeljáčevega (koruznega) zernja, v katero je bila zatakna trojnata voščéna sveča; okrog in okrog po mizi so ležala rudeča jabolka, hruške in drugo óvočje.

Blázevičevi se zdaj sè svojimi gostovi približujejo k obilo naloženej mizi. Odvetnik in za njim vsa družina začnó moliti, da bi jim oblagoslovil Bog večerjo ter srečno dal ućakati zore človeške odrešitve. Gospod Blázevič in njega žena sta molila še za jedno dušo, za svojega Branimira. Posedejo za mizo, a predno začno večerjati, prižgó še trojnato voščéno svečo.

„Ha, ha!“ plesne z otročjim veseljem Mirko ob roci in reče: „evo, to je svečica milostíve gospé, óna je gospodova, a ta je Branimirova.“ Z neko posebno zadovoljnostjo se gospod in gospa nasmejeta prijaznemu dečku. Voščéna sveča se uterne.

„Evo,“ zavpije veseli deček, „Branimirova sveča še tako lepo gorí; nijsem li rekel, da gospodič Branimir ne sme umreti?“ Gospod in gopá Blázevička se spogledáta. V tem stari sluga Matija, kakor besen, plane v sobo.

„Milostivi gospod, draga gospá, oh veselja! — Blagor meni, ubozemu siromaku! — Prišel je — prišel je!“ tako vpije stari sluga Matija ter se zalétuje po sobi in vesele solze mu deró iz očíj.

„Nu, kaj je, kaj je, Matija! povédi kaj je?“ vpraša gospod Blázevič ter naglo vstane izza mize. A zdajci se vrata odpró in v sobo stopi mlad, lep človek.

„Oh, Branimir! moje preljubo dete!“ zavpijeta oča in mati ter objameta čverstega sina, poljubljàje ga, da se nij bilo iztergati jima iz rok. Vse je molčalo, samo vesela otročiča sta skakala po sobi ter s tem kazala veselje.

„Oča nebeski, hvala ti bodi! Upanje, s katerim si me navdehnil, ko sem klečó molil v tvojem svetem hramu, izpolnilo se je. Oh, preljubi moj sin, pogledi srečnega očeta in srečno mater! tako reče stari odvetnik in k sercu prižema sina. Dolgo so se poljubljàli, ter naposled zadovoljni in veseli posédli okolo mize. Presrečnima roditeljema lice od veselja žarí, vedno gledata preljubega sina, o katerem sta mislila, da je uže davno mertev. Stari odvetnik prime Mirka za roko ter mu veselo reče:

„Óna tvoja nedolžna molitvica, s katero si včeraj mene blagoslavljal, potolažila je starega očeta in zaželeni blagoslov počiva uže tukaj na mojem serci. Srečen človek, za katerega molijo nedolžni otroci! — Nu, preljubi sin, povédi nama, zakaj si naju tako mučil, ter ne poslal niti najmanjšega poročila o sebi? A ne, ne; jutri nama to povédi; nocej se nam je radovati rojstva Jezusovega. Oh, kolike nama sreče! Z rojstvom Odrešenikovim je prišla v našo hižo zopet sreča in zadovoljnost.“

Roditelja se s hvaležnim očesom ozreta k nebu, a na ljubljenih persih jima sloní veseli in radostni sin Branimir. Z jutranjo zôro je v hiži starega Blázeviča napočil presrečen dan rojstva Jezusovega, dan veselja nedolžnih otrok, sveti dan — božič!

O B o ž i č i .

Otročiči! sem hitíte

K jáselcam, kjer božji sin

Rôjen je, ter ga čestíte

Vsi iz serčnih globočin.

Stéza dete k vam ročci,

Ko igra nasméh sladák

Na njegovem božjem lici;

Naj klečé ga môli vsak!

Zíbel mu je v jaslih slama

In odeja zimski mraz,

Vol, oslèk mu pred nogáma

Dihata gorkó v obráz.

K jáselcam vsi poklekníte,

Vbožen je nebéski sin,

Pójte mu ter ga slavíte

Vsi iz serčnih globočin:

„Vedno tebi čast in slavo

Naj vesoljni svet glási;

Ti ustvaril si naravo,

Rod Adamov rešil tí!“

Fr. Šetina.